

В дорозі (скорочено)

Михайло Коцюбинський

Партієць товариш Кирило приїжджає до міста на "явку". Його зустрічають та відводять на квартиру, де він повинен чекати листа. Поки листа немає, Кирило бродить околицями, впиваючись красою природи і поступово наче розчиняючись у ній. Згодом він починає відчувати красу та природність звичайного людського життя, наповненого спогляданням і захопленням.

Кирило знайомиться з Устею, дочкою хазяйки, відчуває у собі незвичне хвилювання, зацікавлення дівчиною. Разом вони блукають квітучими галявинами, збирають квіти, розмовляють про несуттєве, аби тільки чути голос одне одного.

Кирило навіть не звертає особливої уваги на лист, який йому нарешті принесли. Відчуває навіть щось вороже до нього.

Одного разу вночі він прокидається від почутого в пустій кімнаті слова "Зрадник!" Так, він мусить щось робити, але не відчуває бажання кудись іти, боротися за щось.

Під час прогулянок Кирило зустрічає колишнього активіста Івана, який запрошує його до себе на дачу. Кирило спочатку опирається, йому не хочеться чути про необхідність боротьби, не хочеться обговорювати газетні статті, виголошувати промови. Але на дачі їх зустрічає дружина Івана, яку раніше називали "товариш Марія". Тепер це гладка жінка, що цікавиться тільки господарством та інколи читає книжки. Газет тут більше не читають, останніми політичними подіями не цікавляться. Після обіду сплять. Спочатку Кирило відчуває полегкість, але потім його починає дратувати це міщанське болото, яке почало затягати і його.

Кирило збирається в дорогу...

Критика, коментарі до твору, пояснення (стисло):

Герой оповідання не може знайти середини між самозреченою боротьбою із суспільним злом та своїм бажанням мати звичайне людське щастя.

Спочатку він ладен зректися всіх своїх ідеалів заради "природного існування", але, побачивши абсолютне виродження колишніх своїх соратників, розуміє, що сите міщанське життя — зовсім не те, чого він прагне і заради чого має зректися якоїсь частини своєї особистості.